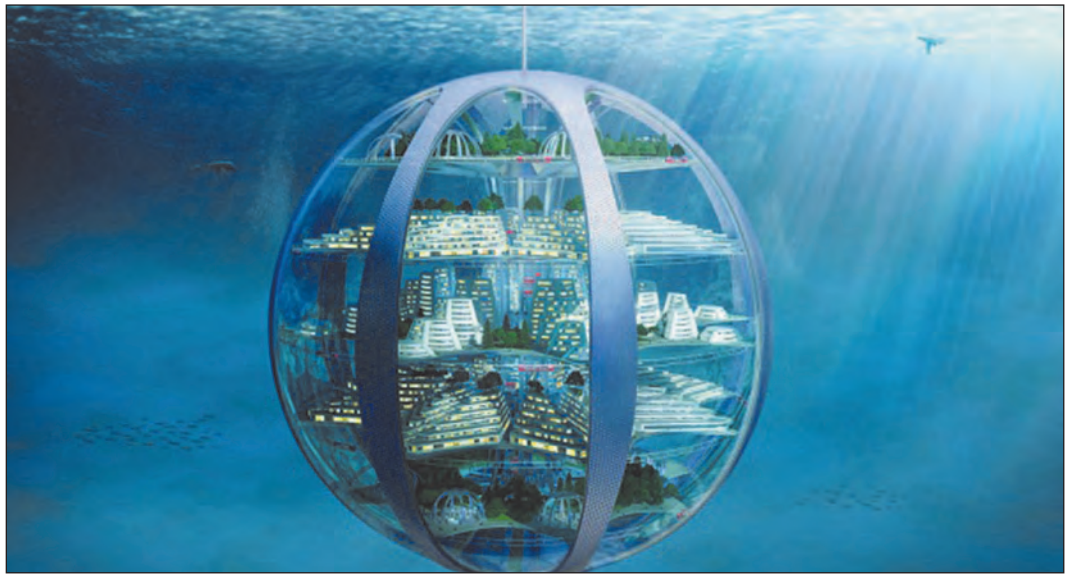


ЦИВІЛІЗАЦІЯ – 2116 ПОГЛЯД ФУТУРОЛОГІВ І УРБАНІСТІВ



Нам пишуть



Вельмишановний Ярославе Степановичу!

Наша рідна Гуцульщина знову подарувала Світу чудовий мистецький дар — вийшов з друку прекрасний “Гуцульський календар — 2016”.

Мої друзі з Криворівні, де колись моя мати заснувала школу та чителювала, надіслали цей художній твір, в якому оспівуються останні роки перебування нашого славного генія *Івана Франка* в Криворівні.

Відчуваючи Вашу глибоку любов до цього Славного Краю, надсилаю Вам цей чудовий Календар, яким може гордитися наш Рід.

*Юрій Сеньковський,
член-кореспондент НАН України,
м. Львів, 26 січня 2016 року*

“ГУЦУЛЬСЬКИЙ КАЛЕНДАР”

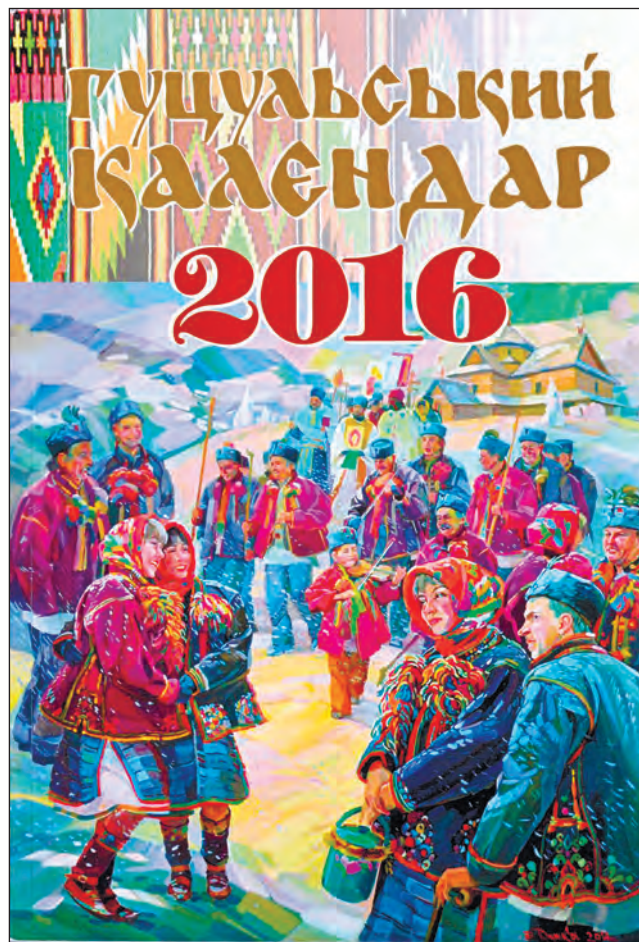
визнали й академіки.

На адресу редакції журналу “Гуцульщина” надійшов лист від *Ярослава Яцківа* — академіка НАНУ, відомого астронома й геодезиста, лауреата Державної премії України (1983, 2003), доктора фізико-математичних наук, головного редактора журналу “Світогляд” — такого змісту:

Шановні колеги!

Дозвольте мені до вас так звертатися, оскільки я на громадській ниві підтримую видання декількох науково-популярних журналів. Мій колега, професор *Юрій Сеньковський*, переслав мені 20-й спецвипуск журналу “Гуцульщина” — “Гуцульський календар”, за що йому сердечно дякую.

Я прочитав журнал “одним махом”, не відриваючись, всмоктуючи в себе таку щирю любов до рідної землі, до її шанованих людей, яку надихає читання “Календаря”.



Я пишаюся тим, що в Україні є такі подвижники слова і духу, хто вірить у її славне майбутнє. Тож дякую редакції журналу за подвижницьку працю в ім'я розвитку Гуцульщини й України. ■

*Зі щирою повагою
Ярослав Яцків*



Нам пишуть

Шановні читачі!

Передостаннє речення першого абзацу статті “**НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ЕТНОКУЛЬТУРИ, ЕТИКИ Й ЕСТЕТИКИ ТА ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА МИКОЛИ ПИСАНКА**” (автор — Микола Дьомін) на стор. 17 журналу “Світогляд” № 6 (56) за 2015 рік слід читати так:

“Неодноразово навідувалися в Любарці й *Григій Тютюнник, Микола Вінграновський, Дмитро Павличко* та дивувалися вишивкам тієї мудрої жінки”.

*З повагою,
Микола Дьомін*



Учені назвали шість доведених наукою способів віддалити смерть

Як свідчать відомий фахівець із довголіття доктор **Володимир Хавінсон**, президент Європейської асоціації геронтології та геріатрії, і вся сучасна світова наукова література, є деякі рецепти, які достовірно подовжують тривалість життя.

Метод №1 збільшення тривалості життя і підвищення його якості — це **обмеження калорійності харчування**. Всі довгожителі світу — хоч в Японії, хоч в Італії, хоч на Кавказі — як правило, їдять дуже небагато. Підраховано, що зменшення калорійності їжі на 20 — 30 % скорочує ймовірність захворіти діабетом на 50 %, а на рак — на 70 %. Вся річ у тому, що тепер ми, як правило, їмо набагато більше, ніж потрібно нашому організму, який еволюційно формувався в умовах великої кількості фізичних навантажень і хронічного браку їжі.

Рецепт №2: якщо ви не можете собі уявити, як це так — менше їсти, при цьому жити довше хочете, треба **їсти хоча б трохи менше солі і цукру**. Доведено, що надлишок солі викликає гіпертонію, а як наслідок — ранній інсульт. Цукор теж винен у багатьох проблемах — від нього погіршується робота і мозку, і серця, а найголовніше — він псує нашу підшлункову залозу, провокуючи діабет, ожиріння і ранню смерть.

Рецепт №3. Аналіз історій хвороб та щоденників сотень тисяч людей показав: живуть відчутно довше ті, хто з'їдає **не менше п'яти порцій овочів і фруктів упродовж дня**. Порцією за міжнародною термінологією називають кількість, яка поміщається в жмені людини, що про неї йде мова. У фруктах і овочах багато різної користі, але головна — антиоксиданти, які борються в організмі з активними, що порушують

клітину, формами кисню. За словами фахівців, краще їсти різні овочі, фрукти і ягоди, а не просто з'їдати п'ять яблук у день.

Рецепт №4 у списку доведених наукою способів подовження життя — **регулярний прийом невеликих доз аспірину**, починаючи приблизно від 50 років. Давно встановлено, що він сприяє розрідженню крові, зменшуючи ризик інфарктів та інсультів, а нещодавно вчені ще й з'ясували, що водночас знижується частота виникнення кількох видів раку — стравоходу, шлунка, кишечника, простати. Мабуть, річ у тому, що аспірин душить у зародку найменші вогнища запалення, які часто перероджуються в пухлину.

П'ятий пункт у наборі довгожителів — сон в повній темряві. Виявляється, світлові перешкоди порушують вироблення в мозку гормону мелатоніну — вкрай важливого для імунітету і протиракового захисту. Саме завдяки йому організм як би перезавантажується і очищається вночі. Збої в цьому процесі вкрай небажані.

Важко сказати, на якому місці за важливістю останній, **шостий пункт**, але факт залишається фактом: однією зі заповуток довголіття є **активна розумова діяльність**. Фахівці поки точно не знають, як це працює, але коли дивишся на патріархів вітчизняної науки і культури, переконуюєшся: рецепт правильний.

Можливо, подальші дослідження поповнять цей перелік. ■

*За матеріалами ЗМІ надіслав
Еммануель Діамант,
м. Кір'ят-Оно, Ізраїль
19 січня 2016 року*

Вікторія Парова. Мікроорганізми, які передаються повітряно-крапельним шляхом і руйнують наше здоров'я (гострі респіраторні вірусні інфекції, дифтерія, скарлатина, туберкульоз та інші)

*Фотографія —
переможець конкурсу 2015 року
науково-популярних фотографій
Державного фонду фундаментальних
досліджень України*



Нам пишуть

Наука — для допитливих



Наукове таланти-шоу Falling Walls Lab Kyiv 2015

В Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка 17 вересня 2015 року відбулося перше наукове таланти-шоу Kyiv Falling Walls Lab*. Генеральним партнером конференції стала компанія “Нова пошта”. “Дуже приємно було бачити сьогодні стільки молодих людей, які хочуть змінити світ на краще. Багато проектів стосувалися таких важливих сфер життя, як медицина та екологія. Адже від того, що ми зробимо сьогодні, залежатиме здоров’я нації у майбутньому. Крім того, в ході конференції прозвучали кілька інноваційних ідей, пов’язаних з транспортом і логістикою. А інновації — це частина ДНК нашої компанії, тому що експрес-доставка давно перестала бути просто перевезенням вантажу з точки А у точку Б і перетворилася на складну систему, яка постійно вдосконалюється. Саме тому наукові ідеї можуть знайти практичне застосування в бізнесі”, — прокоментував підсумки Kyiv Falling Walls Lab співзасновник компанії “Нова пошта” **В’ячеслав Клімов**.

Переможцями стали:

I місце: Олександр Шиманко з Івано-Франківська. Його проект — гаджет “Розумна подушка”, яка допомагає моніторити життєві показники людини, зокрема, відстежувати якість сну. За підтримки генерального партнера конференції, компанії “Нова пошта”, Олександр побував у Берліні, де 9 листопада 2015 р. на Falling Walls Conference здобув спеціальний приз симпатій глядачів.

II місце: Оксана Борисенко з Києва, яка представила проект Enable Talk — рукавичку, що “перекладає” мову жестів, яку використовують глухонімі. Журі прийняло безпрецедентне рішення й ухвалило від-



Переможець конкурсу проектів Kyiv Falling Walls Lab — Олександр Шиманко.

Ліворуч — голова журі конкурсу, член-кореспондент НАН України, доктор фіз.-мат. наук Клим Чурюмов

правити у Берлін й Оксану, щоб вона представила на Falling Walls Conference свій винахід. Це рішення стало можливим завдяки технологічному партнеру UTIEA (Український альянс експорту технологій та інновацій). “Конференція Falling Walls Lab Kyiv довела, що Україна, як справжня частина світового дослідницького і бізнес-середовища, працює над вирішенням світових проблем у галузі екології та охорони здоров’я, а також над перспективами розвитку людства й технічного прогресу. Сподіваюся, це започаткує цілий ряд подібних національних та міжнародних конференцій, де українці зможуть співпрацювати, презентувати ідеї та знайти підтримку для своїх трансформаційних проектів”, — сказав **Тарас Вєвега**, представник UTIEA, до складу якого входять шість провідних постачальників послуг ІТ-аутсорсингу з офісами в Україні — Ciklum, EPAM, GlobalLogic, Luxoft, Miratech та SoftServe.

III місце: Едуард Братушка з Києва, який створив настільну гру “Зараження”, що допомагає людям подолати медичну неграмотність і дізнатися більше про свій організм. Едуард отримав планшет від інноваційного партнера “Майкрософт Україна” та “Фонду Кличка”. “Вже понад 10 років ми підтримуємо інноваційні ідеї та проекти в Україні, спрямовані на те, щоб допомогти людям і змінити світ на краще. Наша програма для стартапів Biz Spark надала підтримку понад 400 молодим українським компаніям. Ми підтримуємо новаторів і створюємо можливості для розвитку стартапів, роблячи внесок у розвиток економіки країни”, — наголосив **Віктор Цикунов**, директор департаменту стратегічних технологій компанії “Майкрософт Україна”. “Коли ми говоримо про науку в Україні, нам є чим пишатися. Рентгенівський апарат, трамвай на електричній тязі, концепт персонального комп’ютера, гелікоптер, космічна ракета та багато іншого — плоди наукового генія українців”, — підвела підсумок **Аліна Носенко**, директор “Фонду Кличка”.

*Довідка:

Falling Walls Labs — міжнародний формат наукових конференцій для обдарованих молодих людей, що генерують прогресивні ідеї. Від 2009 року в різних містах світу проходять такі “лабораторії”, де студенти, аспіранти, політики, підприємці, філософи, мистецтвознавці представляють свої ідеї науковому співтовариству своєї країни.

Регламент конференції — три хвилини на доповідь і три слайди презентації. Конференції Falling Walls Labs схожі на таланти-шоу, тільки замість пісень та естрадних номерів тут — наукові доповіді на актуальні теми, що хвилюють світове співтовариство.

Переможці кожної “лабораторії” збираються на фінальну наукову конференцію Falling Walls, яка проводиться в день падіння Берлінської стіни 9 листопада в Берліні. Там у залі і журі перебувають знамениті вчені, лідери держав, провідні бізнесмени світу. Трійка переможців конференції отримує гранти на дослідження або можливість упровадження своїх винаходів.

Незважаючи на серйозність обговорюваних проблем, на конференції Falling Walls Kyiv панувала легка атмосфера. Тут юні винахідники і дослідники могли на рівних поспілкуватися не лише один з одним, але і з визнаними корифеями української науки. Компанія “Нова пошта” запропонувала гостям конференції написати “Лист у майбутнє”. Кожен міг написати свої бажання, запечатати конверт, а рівно через рік “Нова пошта” доставить йому цей лист. Порівняти бажання і досягнення захотіли 758 осіб. Також у холі розташувалися зона віртуальної реальності від “Майкрософт Україна”; *Sciencecorner*: стенди українських учених, стартаперів та винахідників; відкритий лекторій “StartUp по-українськи”.

“Захоплення молодих новаторів наукою можна тільки вітати, особливо в наш час, коли із засобів масової інформації люди отримують спотворену, а часто і антинаукову інформацію і це формує хибні уявлення людини про картину світу. Такі наукові форуми пропагують

науку, дослідницький азарт і радість від нових відкриттів, а це допомагає виростити покоління нових учених”, — сказав глава журі конференції **Клим Чурюмов**, доктор фіз.-мат. наук, член-кореспондент НАН України, головний науковий співробітник Астрономічної обсерваторії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, директор Київського планетарію.

Наукова конференція Falling Walls Kyiv 2015 завершилася. Однак, враховуючи кількість заявок, що не увійшли до конкурсної програми, українські дослідники і винахідники сповнені грандіозних ідей.

“Фонд Кличка” і партнери продовжать пошук молодих талантів для наступної конференції, яка відбудеться у 2016 році. ■

Підготував **Максим Розенко**.

Із запитаннями звертатися
+38 067 445 00 82, +38 050 342 92 23,
max_rozenko@ukr.net

Нам пишуть Наука — для допитливих



Наукове шоу “Ошоу” — це новий і несподіваний формат дитячого свята! Війзна наукова лабораторія, в якій фантастика стає реальністю! Діти не просто спостерігають за ефектними перетвореннями і дивовижними чудесами, але й самі беруть участь у наукових експериментах і відчують себе справжніми вченими.

Ідеться про новий формат дитячого свята — наукове шоу. Хоча, мабуть, не цілком коректно називати цей формат новим. В інших країнах, зокрема, в США, сценарії дитячих свят у стилі наукового шоу існують уже тривалий час і мають незмінний успіх. Для них навіть придуманий окремий термін — *Edutainment* (від слів “education” (освіта) і “entertainment” (розвага)).

Аніматори на дитячі свята розігрують перед публікою щось на зразок театральної вистави з реальними хімічними і фізичними експериментами. Аудиторія повністю залучена в процес, оскільки конкурси для дитячого свята є інтерактивними. Відчувши себе вченим-експериментатором, дитина надалі продовжує цікавитися науками, цифрами і формулами. “Ошоу” з великим задоволенням дивляться навіть дорослі. Проведення дитячого свята здійснюється на дуже високому рівні. Якісний хімічний реквізит купується в США у надійного постачальника. Акторська гра ведучих шоу теж вельми переконлива.

Наукові вистави “Ошоу” можуть з невідомим інтересом дивитися люди різного віку, оскільки ми створили унікальні програми для різних аудиторій, насамперед, для дітей.

Від 3 до 6 років — програма для дошкільного віку, де представлені прості експерименти, які мають лише злегка підняти перед дитиною завісу світу науки. Від 7 до 9 років — програма для молодших школярів у стилі “Чомучка”. Від 10 до 13 років — програма розрахована на школярів, які вже зіткнулися з реаліями освітнього процесу. Від 14 і старші — в цій програмі ми зібрали найвидовищні експерименти, які здатні здивувати навіть найприскіпливішу аудиторію.

Наші регіональні представництва відкрито в Києві, Дніпропетровську, Харкові, Львові, Одесі, Кривому Розі, Запоріжжі і в Криму.

Запрошуємо Вас на “Ошоу”, наш веб-сайт: www.oshow.kiev.ua. ■

Алла Оленченко

тел.: +38 (050)3130303, alla@oshow.com.ua



“Ошоу”



Нам пишуть Відповідь на рецензію



Ще про донецький сепаратизм: продовження історії

На запропонований “Світогляду” матеріал “Феномен утворення Донецько-Криворізької радянської республіки 1918 року”¹ член редколегії журналу професор *С.В. Кульчицький* відгукнувся спеціальною рецензією, вміщеною в тому ж номері². Публікація закінчується мало не на патетичній ноті “Так виглядає реальна історія Донкривбасу”. Однак, скільки б разів читач не прочитав рецензію (два-три чи більше), не те що “реальної історії Донкривбасу”, просто ніякої історії Донкривбасу знайти там не можна. Рецензент до неї елементарно не доходить, обриваючи своє есе посиланнями на події грудня 1917 р., тобто хронологічно ще за добрих півтора-два місяці до створення ДКРР.

Що ж у такому разі пропонується як “реальна історія”?

Будь-хто може легко переконатися, що це традиційний уже для С. Кульчицького набір стереотипів про “стратегію вождя більшовиків” у створенні “радянської імперії” з усіма її вадами, про “комунізм у ленінсько-сталінському вигляді” в Північній Кореї, про ситуацію “ленінопаду”, який розпочався з Євромайдану. Є згадки про *Б. Хмельницького* і царя *Олексія Михайловича*, про лінію *Керзона* і ще багато про що. Логічні питання: а для чого все це?

¹ Див.: *Солдатенко В.* Феномен утворення Донецько-Криворізької радянської республіки 1918 року // Світогляд. — 2015 — №4 (54). — С. 70—77.

² *Кульчицький С.* Рецензія на статтю В.Ф. Солдатенка “Феномен утворення Донецько-Криворізької радянської республіки 1918 року” // Там само. — С. 78, 79.

Виявляється, щоб звинувачувати В. Солдатенка у “співчутливому аналізі ленінської стратегії” (вочевидь, щоб неухважний читач часом не “прогавив грівів” колеги, теза повторюється двічі), у тому, що він перебуває не в “мейнстрімі сучасної української історіографії”, а пливе “проти течії” і т. ін., — одним словом, нанизування “наукових” аргументів.

Однак мета моєї статті — на основі наявних документів показати, які були об’єктивні та суб’єктивні чинники (серед них і сепаратисько-регіоналістські настрої частини більшовицького керівництва Донецького й Криворізького басейнів), що зумовили феномен створення ДКРР, а також як цей безперспективний проект зазнав невдачі, не був реалізованим, знову ж таки через комплекс причин об’єктивного й суб’єктивного характеру (в тому числі, й негативного ставлення до авантюристичної ідеї того ж таки *В. Леніна*). ■

*Валерій Солдатенко,
доктор істор. наук,
член-кореспондент НАН України,
гол. наук. співр. Інституту політичних
і етнонаціональних досліджень
ім. І.Ф. Кураса НАН України,
26 листопада 2015 р., м.Київ*

Нам пишуть



Людина є найвищою формою живого на планеті Земля

Найвищою формою живого на Землі є людина. Але ще вищою формою живого на Землі є спільнота людей. Спільнота невпинно прагне до розвитку.

Іntenсивно розвиваються народи Англії, Німеччини, Японії, Сінгапуру, Південної Кореї, США... В цих країнах цінуються досягнення науки, яка є передумовою розвитку. Ось приклад виступу одного з

президентів США перед студентами: “*Ми, американці, сьогодні живемо добре, бо Америка — багата країна, світовий лідер. Ми всі хочемо жити ще краще завтра, то ж Америка має бути багатію і завтра і не поступитися своїм лідерством. Багатими завтра вже не можна стати за рахунок природних ресурсів і за рахунок механічного нарощування виробництва. Багатими завтра будуть ті, хто зможе відкривати і запроваджувати*

нові технології, вибудувати своє життя на нових засадах. Творцем тих нових технологій і нового життя може бути лише людина високоосвічена. Американці мають стати високоосвіченою нацією, здатною постійно у всьому і всього навчатися. Ми повинні так перебудувати свою систему освіти, щоб вона була здатною продукувати високоосвічену націю”.

Як бачимо, американці орієнтуються на освіту й науку, виділяють значні кошти на їхній розвиток. А що ми чули від наших президентів протягом чверті століття? Говорили, що нам треба **виживати!** І так 24 роки “виживаємо”, не розвиваючи своєї економіки. В науці теж проблеми. Зусилля спрямовані на те, як поділити мізерні гроші, які виділяє держава на науку, щоб вистачило вченим на зарплату. А ми ж, українці — тобто ті люди, які живуть в Україні, — **не гірші від інших**. Колись СРСР мав успіхи в космонавтиці, визнані в світі. І нам відомі імена першопрохідників: *Кибальчич* (з Чернігівщини), *Ціолковський* (росіянин, але він — правнук українського національного героя *Северина Наливайка*), Кондратюк (з Полтави), *Корольов* (з Житомира) — це вони, українці, прокладали дорогу в космос. І за часів Радянського Союзу це таки сталося, хоч не в найкращих умовах.

Американці піднялися в космос вже після нас. Отже, ми таки не гірші від інших. Але Україна зупинилася в розвитку, і це при тому, що Україна мала (і має) для розвитку великі можливості як в господарському плані, так і в науковому. Україна має моря, корисні копалини, найродючіші у світі землі. І має людей, які прагнуть до розвитку. Помаранчева революція і Революція Гідності були виявленнями таких прагнень.

Чому в людей такі незупинні прагнення до розвитку?

“У сусіда — хата біла, у сусіда — жінка мила...”

Чому людям так треба розвиватися? І що потрібно для того, щоб розвиток відбувався?

Існує колективна свідомість, яка спонукає до розвитку в усі історичні часи. Особливо значного розвитку людство набуло за останнє століття. Нині фактично кожна людина має мобільний телефон, радіо, телевізор, звичним і необхідним став комп’ютер. Побували на Місяці, досягнули інших планет. Сто років тому про таке не було підстав навіть думати — це була галузь фантастики. А що буде через наступні сто років? Важко уявити.

А тепер реально погляньмо на дуже й дуже далеку перспективу. Сонце і Земля існують десь 4—5 мільярдів років. Це наш світ. Тут зародилося життя. Але наш світ не вічний. Ще через 4—5 мільярдів років на Сонці завершаться термоядерні процеси, воно перетвориться на так званого червоного гіганта, дуже розшириться, аж до орбіт планет, і Земля стане непридатною для життя, як й інші планети Сонячної системи. Звичайно, для окремої людини це щось надзвичайно далеке від потреб кожного дня, бо їй

потрібно просто жити і вона переймається життєвими проблемами. Але існує колективний розум, можливо, у вигляді інстинкту, який спонукає людство до розвитку.

Якщо Земля — наша, своя, близька, то навкруги неосяжний космос, який є чужим і жорстоким. І в тому далекому майбутньому людям ніхто не допоможе, тому вони самі собі мають дати раду. Адже необхідно буде добратися до планет інших зірок — інших світів, щоб продовжити життя. А це завдання небаченої складності. Річ у тому, що навіть найближча зоря нашої галактики розміщена від нас неймовірно далеко. Якби летіти до неї зі швидкістю кулі, то на це потрібно мільйон років.

Важко уявити, якого розвитку людство досягне в майбутньому, але воно повинно створити системи, придатні для життя поза межами Землі. І не для однієї людини, а для багатьох-багатьох поколінь. І треба опанувати інші швидкості. Зрозуміло, що без розвитку науки цього не відбудеться.

Звичайно, розвиток має бути всебічним, і всі науки будуть важливі, але без розв’язання фізичних проблем не буде про що й думати. Бо йдеться про глибоке знання природи, а це справа фізики як науки про природу. Отже, фізика — найважливіша наука для майбутнього. Вона є фундаментальною наукою. Причому, фундаментальною в двох аспектах.

По-перше, фізика стала основою для багатьох технічних наук — у будівельній справі, машинобудуванні, авіації, ракетобудуванні, електротехніці, радіотехніці... Цей перелік дуже довгий.

А по-друге — фізика є фундаментальною світоглядною наукою. Наші уявлення про світ, про Всесвіт, про рух, про життя, про минуле і майбутнє неможливі без фізики як науки про природу. Фізика формує світогляд. Зрозуміло, що всі науки потрібні, бо без цього не буде розвитку як кожної окремої людини, так і спільноти людей. Але перед фізикою стоїть надзавдання — створити умови для перенесення життя із нашого світу в інші світи.

Історично світогляд людей формується також релігійним ученням про те, що буде кінець світу, і праведні продовжать життя в раю на небесах, а для грішників буде пекло. В науковому аспекті фізичні уявлення про далеку перспективу життя на Землі релігійним уявленням не суперечать. Кінець нашого світу колись настане, але це ще не означає, що буде кінець життя. Тому фізика задля майбутнього повинна розвиватись. Розвиватись усвідомлено і безупинно. ■

Богдан А. Сусь, доктор пед. наук,
професор кафедри фізики Військового інституту
телекомунікацій та інформатизації
Державного університету телекомунікацій

Богдан Б. Сусь, канд. фіз.-мат. наук, завідувач
сектору Інституту високих технологій Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
14 грудня 2015 р., м. Київ

“Студії з регіональної історії України”: крок на шляху до популярної історії?

Виклики, які нині постали перед українським суспільством, формують запит на експертне знання, в тому числі, історичне. Ніша науково-популярної історичної літератури з особливим акцентом на академічну науку практично незайнята. Вчені роблять лише перші спроби в цій царині, шукаючи прийнятний формат. Тому актуальність видавничого проекту Інституту історії України НАН України “Студії з регіональної історії України: Степова Україна” видається безсумнівною. Серія започаткована 2014 р. і спрямована на популяризацію минулого регіонів України, в першу чергу, Криму і Донбасу. На сьогодні вийшло вже півтора десятка видань.

Перший том колективної монографії “Схід і Південь України: час, простір, соціум” позиціонується як такий, що має закласти теоретико-методологічні основи нових підходів до вивчення історії регіонів, в першу чергу, Сходу та Півдня. В його основі — матеріали Всеукраїнської наукової конференції “Дослідження Сходу і Півдня України в історичній ретроспективі: підсумки і проблеми” (червень 2014 р.). Є тексти, присвячені суто теоретичним проблемам перспектив розвитку регіональної історії як напряму. Є й такі, що висвітлюють особливості розвитку регіону в той чи той період. Другий том — “Матеріали до бібліографії”, очевидно, матиме більш прикладне застосування.

Одна праця серії присвячена історії Криму — “Крим від античності до сьогодення: Історичні студії”. Інститут видав ще одну працю подібного популярного формату про Крим — “Крим: шлях крізь віки. Історія у запитаннях і відповідях”. Це може бути основою для створення окремої серії в рамках “Студій з регіональної історії”.

Усі книжки серії можна поділити на кілька тематичних блоків: історія Донбасу в XIX ст., Донбас у роки національно-визвольних змагань, регіон у радянську добу та його сучасна історія.

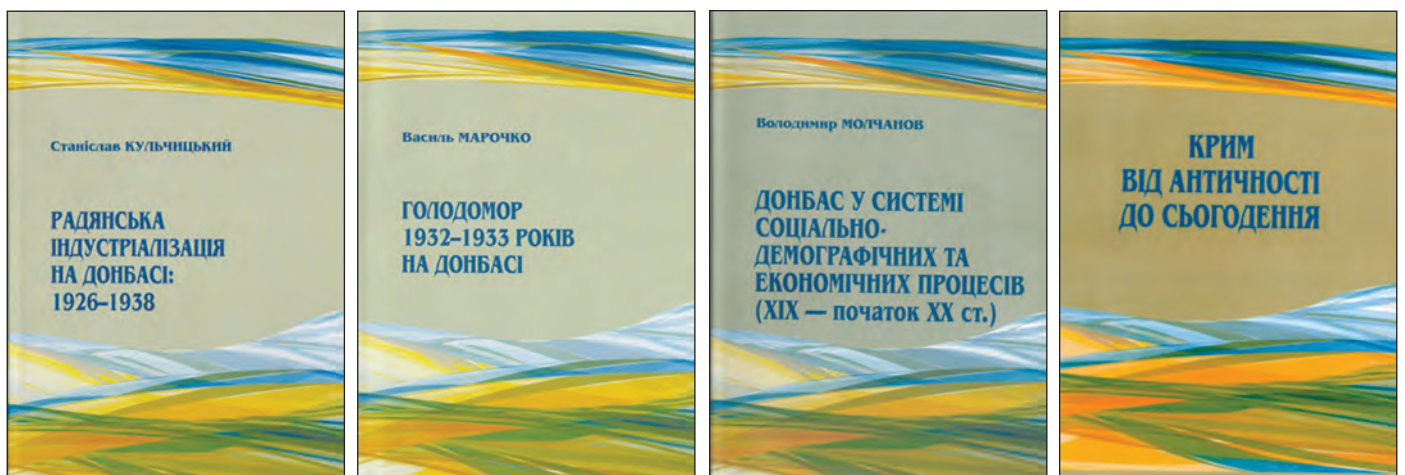
Методологічною інтродукцією є робота *Ярослави Верменич*. Її брошура вписує регіон у широкий історичний контекст. Зроблено спробу пояснити витоки його особливостей, глибинні причини проблем сучасного сепаратизму та, врешті, війни.

Висвітлення історії Донбасу в рамках серії починається від 1500-х рр. Історії освоєння та козацькому минулому територій сучасних Донеччини та Луганщини у XVI—XVIII ст. присвячена робота *Тараса Чухліба*.

Три праці — *Олександра Доніка*, *Володимира Молчанова* та *Валентини Шандри* — торкаються проблем розвитку регіону наприкінці XVIII — на початку XX ст. Стосуються вони соціальної та економічної історії (розвиток індустрії, соціодемографічні зміни), *В. Шандра* аналізує проблему адміністративно-територіального поділу в регіональному вимірі.

У брошурі *Руслана Пирого* висвітлюється короткий період перебування Донецького басейну в складі гетьманської держави Павла Скоропадського.

Найбільше праць присвячено радянському періоду. Це дві роботи *Станіслава Кульчицького* (“Колективізація сільського господарства на Донбасі: 1928—1938. Науково-популярний нарис” та “Радянська індустріалізація на Донбасі: 1926—1938. Науково-популярний нарис”). У першій праці висвітлений процес експропріації власності селян Донбасу в роки сталінських соціально-економічних перетворень. У фокусі останньої праці — процес розвитку промисловості і робітничого класу Донбасу в роки радянської індустріалізації,



організовані радянською владою рухи робітників, спрямовані на розв'язання нагальних проблем індустріалізації — ізотовський рух, рух за освоєння нової техніки, стахановський рух тощо. **“Колективізація сільського господарства на Донбасі: 1928—1938”** Станіслава Кульчицького разом з працями Василя Марочка **“Голодомор 1932—1933 років на Донбасі”** та Георгія Папакіна **“Донбас на “чорній дощі”: 1932—1933”** утворює окремих тематичний блок — Голодомор на Донбасі.

Дві брошури торкаються проблем сучасної історії Донбасу. В центрі уваги **Лариси Якубової** — формування етнонаціонального складу українського Донбасу в контексті сучасного етапу українського націєтворення. Студія **Володимира Головка** доповнює своєрідний галузевий блок з економічної історії регіону, висвітлюючи шляхи формування та еволюції регіональних ФПП.

Задум серії є цікавим і логічно передбачає продовження публікації такого роду брошур, присвячених уже іншим регіонам. Врешті, такі ініціативи є на перетині публічної та афірмативної історії. Вони є безперечно корисні й потрібні на сучасному етапі.

З іншого боку, навіть “донбасівська” частина не виглядає структурованою. Тематичний дисбаланс на користь 1920—30-х рр. та XIX ст. має бути виправлений. Напрошується, наприклад, текст про Донецько-Криворізьку республіку, про долю регіону в роки радянсько-німецької війни. Та й тиражі подібних робіт мають бути в рази більшими, а поліграфія — яскравішою.

Доступ до текстів онлайн на сайті Інституту історії України НАН України (history.org.ua) не вирішує головного, на нашу думку, завдання серії — хоча б часткового виконання запиту на кваліфіковані оцінки та якісну історичну інформацію. Отже, чекаємо на продовження серії та, можливо, появу нової, присвяченої вже іншим регіонам України. ■

Тетяна Водотика
канд. істор. наук,
мол. наук. співроб.

Інституту історії України НАН України,
1 грудня 2015 року, м. Київ

СВІТОГЛЯД



Андрею Шептицькому

*У Церкві, яку звів митрополит Андрей,
Із куполів народжується сонце,
Неначе це Всевишній охоронців
Огненних шестикрилих серафимів
Відправив стерегти на Судну Днину
Ту Церкву, яку звів митрополит Андрей.*

*Палають образи іконостасів,
І свічки воском скрапують на плити час
Апсиди для знесилених причасть
Іконостас, для тих, кому їти завчасно
Крізь сотні позолочених дверей
У Церкві, яку звів митрополит Андрей.*

*Для нього і Всевишнього дзвіниці
Лукають в сад божественних пісень
Хоралами, щоб їх почув Андрей.
І солодко в повітрі струмениться
І мирт, і с'яйво, і ефір,
І зір проміння мерехтить на кам'яницях
У Церкві, яку звів митрополит Андрей. ■*

Софія Костицька
студентка Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
17 січня 2016 року, м. Київ

* У липні 2015 року Папа римський **Франциск** оголосив спеціальний декрет про героїство чеснот митрополита Української греко-католицької церкви **Андрея Шептицького** (1865—1944, митрополита Галицького, архієпископа львівського в 1900—1944).

Цей крок необхідний для початку процесу беатифікації духовного лідера українських греко-католиків. **Андрей Шептицький** був видатним реформатором і меценатом УГКЦ, просував ідею незалежної української держави. ■

